

25

BONSAI
SEPT./OKT. 1998
f10,95/Bkr 2.50

Hét tijdschrift voor de bonsai-liefhebber

het **BONSAI** blad

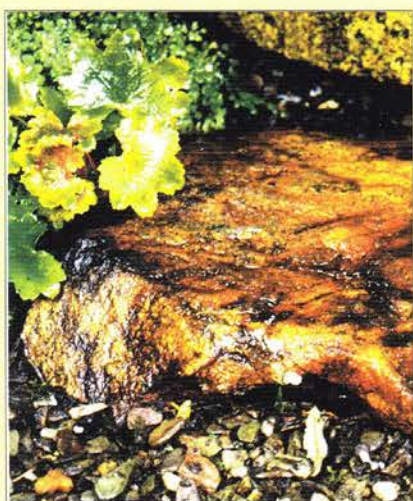

Interview: Hotsumi Terakawa • Vormgeving: Taxus baccata • Bonsai & Esthetiek •
De Japanse tuin • Suiseki: De betovering van stenen

Levend schilderij vraagt zorg met regelmaat

Voor een goede Japanse tuin in onze streken komt heel wat kijken. Het is in het meest een complete studie. In het laatste deel van deze serie gaat Erik Wevers in op het onderhoud, dat het best 'onzichtbaar' kan geschieden. Geuren, herfstkleuren en bessenpracht dragen bij aan variatie en genot. Dat laatste is het belangrijkste, wat een ander ook mag vinden.

Een tuin is nooit af, ook de Japanse tuin niet. Als een Japanse tuin een bepaalde leeftijd heeft bereikt, is hij vrij constant in zijn uitstraling. Maar om dit te verwezenlijken, om hem er perfect te laten uitzien, zijn we dagelijks in de weer. Een Japanse tuin is een op de natuur

Uit Zwitserland afkomstige, mooi door watererosie gevormde steen.

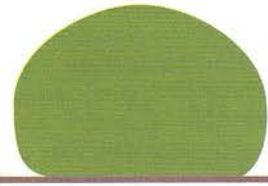
geïnspireerd en door mensenhanden streng onderhouden geheel. Het is wenselijk dit onderhoud zo te plegen dat het onzichtbaar is, bijvoorbeeld te snoeien zonder dat het opvalt. Oog voor detail en precisie zijn daarbij erg belangrijk. Een bonsai snoeit men tenslotte ook niet met een kettingzaag. Om het onderhoud zo te plegen dat ons levend schilderij er altijd goed uitziet, is regelmaat erg belangrijk. Zorg dat u altijd met een snoeischaar uw Japanse tuin ingaat. Als u iets ziet wat gebeuren moet, kunt u het direct doen en niet meer vergeten. Snoeien is één van de belangrijkste onderdelen van het onderhoud. Men doet het het hele jaar door, naar gelang het nodig is. Verschillende azalea's, esdoorns en Pinussen snoeit men hetzelfde als bonsai, zij het iets groter. Voor het overige berust snoeien op gevoel. Het is voor de meeste mensen de moeilijkste tuinarbeid. Het is niet te leren uit een boek, maar in de praktijk. In een snoeiboek staat de plant die de lezer wil snoeien anders afgebeeld dan het exemplaar in zijn tuin. Echte regels voor snoeien zijn bijna niet te geven. Er zijn te veel verschillende

planten met allemaal hun eigen snoeiwensen. Grofweg zou ik willen adviseren, 'knip er maar flink wat af, het loopt bijna altijd wel weer uit'. Bij twijfel liever in het voorjaar dan net voor de winter snoeien. Azalea's, Buxus en Ilex crenata die als 'bollen' worden gesnoeid moeten zeer regelmatig worden bijgesnoeid om hun effect van stenen of wolken goed weer te geven.

Zelfs sommige bamboesoorten kunnen zó gesnoeid worden dat aan de lange, dunne stengels bosjes met bamboeblaadjes ontstaan die als wolken aan de plant hangen. Het gaat er hierbij om regelmatig alle nieuw gevormde blaadjes weg te halen en dit constant te blijven doen. Ook een plant als de witte regen, die in mijn tuin een afdakje vormt voor mijn boeddhabeeeld, moet ik in de groeiperiode elke week bij snoeien, omdat hij anders weer lange uitlopers gaat vormen en overal in zal klimmen. Bomen als de Ginkgo moeten, afhankelijk van uw tuin, goed worden gesnoeid, omdat ze anders wel erg groot worden. Bij Prunussoorten kan door veel snoeien eerder bacterievuur optreden,

Zgn. 'Europese bol'.

Japanse bol. De zijkant dient recht naar beneden te worden gesnoeid.

goed kunnen gebruiken. Soorten als rhododendrons en azalea's vragen vaak om wat zuurdere grond, bijvoorbeeld tuinturf. Het gebruik van 'speciale' mestsoorten als Buxusmest, rhododendronmest of coniferenmest is voor de tuin (in tegenstelling wellicht tot bonsai) niet interessant. Bij een normale grondsoort en geregelde bemesting met organische mest zijn deze 'speciale' soorten niet nodig. Ze zijn verzonnen om uw portemonnee leeg te halen. Het is beter een paar maal een beetje mest te geven dan één keer heel veel. Voor speciale planten kan tijdens het planten in het plantgat altijd speciale aarde worden aangebracht.

Water geven

Planten dienen water te ontvangen als ze het nodig hebben, of de zon schijnt of niet. Het makkelijkst is natuurlijk een sproei-installatie, vooral als de tuin veel mos bezit. Dan kan men eigenlijk niet zonder. Voor water geven geldt het tegenovergestelde als voor bemesten: beter één keer veel dan iedere keer een beetje.

Blaadjes

Een vaak voorkomend ritueel in de Japanse tuin is het opruimen van blaadjes. In Japan gebeurt dit vaak door

wat oudere vrouwtjes met witte handschoentjes, die driftig met een rieten mandje en klein bamboebezempje de boel schoonhouden. Het lijkt overdreven, maar als men dit niet doet, wordt dat vooral door het mos niet gewaardeerd. Dat wordt dan vaak geel door het blad dat erop ligt. Een gehele compositie plus mos kan zelfs verstoord raken doordat een paar gele blaadjes op een opvallende steen liggen. Andersom kan echter ook. Zoals eerder in deze serie ter sprake kwam, kunnen bloemen op smetteloos groen mos een symbolische betekenis hebben, en kan een fraai gekleurd herfstblad op mos bijna als kunst worden gezien. Een bladopruiactie is dus van tuin tot tuin verschillend. Iedere keer opnieuw met een eigen reden om het wel of niet op te ruimen. Het kan zelfs zo extreem zijn dat wanneer men alle blaadjes opgeruimd heeft, men nog een keer aan een struik schudt om een paar blaadjes op een natuurlijke manier te laten vallen. De tuin maakt dan een opgeruimde indruk, met net dat tikkeltje natuurlijke.

Herfstkleur en bessenpracht

Herfstkleuren zijn in een Japanse tuin erg belangrijk. Dan staat de tuin voor de tweede keer in bloei, zoals wel wordt gezegd. Herfstkleuren hebben onder meer met de dag- en nachttemperatuur

een virusziekte waaraan de plant vaak doodgaat en waar geen kruid tegen gewassen is. Bij kleinbladige, wat oudere, grotere exemplaren van esdoorns treedt vaak net op het moment dat men de plant 'perfect' vindt een virusziekte op die het afsterven van een grotere tak teweeg kan brengen, waardoor de vorm van de plant verpest wordt. Ook hier is bijna niets aan te doen. Een aangetaste tak diep wegsnoeien zou kunnen helpen, maar ik zie de plant desondanks vaak doodgaan. U merkt het, er is van alles te snoeien in onze tuin. Gewoon iets uitproberen is vaak leerzamer dan niets doen. Snoeien is niet zielig...

Bemesten

Kunnen we het hele jaar snoeien in onze Japanse tuin, bemesten doen we meestal uitsluitend aan het begin van het groeiseizoen. In een Japanse tuin met mos moet goed worden opgepast met bemesting, want mos kan er in het geheel niet tegen. De betreffende stukken overslaan. Zelf ben ik een groot voorstander van organische mest, zoals compost en wormenmest, die de meeste planten

Bessen van Nandina.

Esdoorn (*Acer palmatum Deshojo*).

te maken, en die verschillen iedere herfst weer. Sommige jaren ontbreken de herfstkleuren zelfs vrijwel. Ook met dit aspect moet bij de aanplant terdege rekening worden gehouden. Vele esdoorns en Prunussen hebben een werkelijk prachtige herfstkleur. Ook Hamamelis-soorten, Ginkgo, sommige azalea's, Euonymus-soorten, Vitis coignetiae, Imperata cylindrica en Fothergilla's blinken uit in het najaar. Ook planten met bessen zijn erg belangrijk voor de variatie in de tuin, bijvoorbeeld Nandina, Sorbus, Acuba, Euonymus, Mahonia en Cornus. Een persoonlijke favoriet is het welbekende krentenboompje, een inheemse plant. Het doet het altijd, in de zon en in de schaduw, bloeit mooi wit, heeft een prachtige herfstkleur en mooie, eetbare rode bessen. Het is goed te snoeien en niet duur. Ook mooi als bonsai.

Geur

Doorgaans wordt weinig aandacht besteed aan de geur in de tuin, toch een aspect dat in de geest van de Japanner past. Niets is zo heerlijk als op een mooie, zwoele zomeravond genieten van je rustgevende Japanse tuin en omringd zijn door heerlijke geuren. Geschikte planten zijn onderwets azalea's als Rhododendron luteum, blauwe en witte regen, Osmanthus liliifolium Japonicum en speciosum, sommige Hosta's, sommige Pieris-soorten, boompien, Hamamelis, Rhododendron auriculatum en andere.

Winterdek

Onze winters zijn totaal anders dan de

EEN JAPANESE TUIN AANLEGGEN?

Kwekers van planten voor de Japanse tuin

Acers, Dick van der Maat, Boskoop. Tel. 0172-218337.

Bijzondere varens, Kwekerij 'De Hesselhof', Ede. Tel. 0318-617334.

Japanse ornamenten

Belfroy Import, Eijsden. Tel. 043-4098008
Edo Plant, Boskoop. Tel. 0172-213755

Bamboe

De Groene Prins, Steenwijkerwold. Tel. 0521-588445. (bel voor openingstijden)
Kimei, Valkenswaard. Tel. 040-2014371.

Hoveniers

- Erik Wevers, Wierden. Tel. 0546-577790
- Richard Schorn, Hellendoorn. Tel. 0548-654785.
- Richard Wessels, Lelystad. Tel. 0320-254056.

Japanse, wat inhoudt dat we sommige planten moeten afdekken tegen kou. In Japan gebeurt dit vooral met gewassen als Cycas, een soort palm die men, op een speciale manier, geheel inpakt met bamboe en riet. De Japanner verheft dit werk haast tot kunst, en het ziet er ook nog mooi uit. Met enige handigheid is zo iets ook bij ons goed uitvoerbaar. Pinussen, bijvoorbeeld, worden in Japan vaak verstevigd met dikke touwen om hevige sneeuwmassa's, een regelmatig voorkomend verschijnsel, te kunnen dragen. Zo breken de takken niet af. In Japan worden ook wel stenen mooi aan een tak gebonden met het typisch Japanse zwarte touw, om een boom breeduitwaaierende takken te doen krijgen.

De Japanner streeft naar perfectie in zijn tuin en probeert alles met zorg te maken. Vóór een Westerling gaat tuinieren op Japanse wijze, dient hij een knopje om te zetten om het gewenste effect te bereiken.

Waar haal ik alles?

Veel spullen voor de Japanse tuin zijn tegenwoordig vrij goed verkrijgbaar. Dat was tot voor enkele jaren bepaald niet zo. De planten zijn het eenvoudigst, omdat vele van onze tuinplanten toevallig uit Japan komen. Bij de ornamenten is het het belangrijkste om het kaf van het koren te scheiden, maar smaken verschillen nu eenmaal. Probeert u wel veel te lezen en te bekijken, dan vindt u vast hetgeen bij uw tuin en smaak past. Het kan niet voldoende benadrukt worden, een paar goed uitgekozen ornamenten zijn beter dan van alles wat.

Het kan ook leuk zijn om stenen uit de natuur te verzamelen. Het is minder kwalijk dan plantjes meenemen en ook gunstiger, want plantjes gaan vaak toch dood terwijl stenen eeuwig goed blijven. Mijn wachtersteen is afkomstig uit Ierland, en mooi gevormd door watererosie. Ook bezit ik een steen van 3000 m. hoogte uit Zwitserland, die als stapsteen voor mijn tsukubai fungeert.

Hebbedingetjes

De markt biedt allerlei ornamenten voor de Japanse tuin, maar hoed u voor nep. Veel van wat verkocht wordt als Japans is Chinees, en deze tuinstijl is geheel anders.

Momenteel worden smeedijzers lantaarns, die zowel hangend als staand te gebruiken zijn, voor een aantrekkelijke prijs verkocht. Hun stijl past goed bij een Japanse tuin. Een andere mogelijkheid zijn de ijzeren belletjes in allerlei soorten, die leuk als detail zijn te gebruiken. Het geluid stelt dat van kabbelend water voor, en staat zo symbool voor koelte.

In Nederland zijn enkele winkels gespecialiseerd in dit soort artikelen. U kunt er ook kimono's en complete Japanse serviezen kopen.

Naschrift

Het is best mogelijk met wat moeite, tijd en geld om in ons land een Japanse of Oosterse tuin aan te leggen. Het is van het grootste belang veel te lezen over dit onderwerp, en bij mensen die zich er al langer mee bezighouden te rade te gaan. Een originele Japanse tuin vergt veel van de eigenaar, zowel bij de aanleg als daarna. Het vereist haast een complete studie.

Maar zoals de Japanners veel na-apen, kunnen wij dat ook, en de tuin aanpassen aan onze eisen en wensen. Ik wens u daarbij veel succes. Het belangrijkste blijft dat u plezier aan uw tuin beleeft, wat een ander er ook van mag vinden.

Erik Wevers

Met dank aan de familie Ter Harmsel te Rijssen, de familie Steen te Ommen en de Japanse tuin Clingendael te Den Haag.

Erik Wevers is eigenaar van het gelijknamige tuinbedrijf in Wierden, dat o.m. is gespecialiseerd in het ontwerpen van Japanse tuinen.